

Geen Groningen zonder bijen

Ton Thissen

In 1999 verscheen op initiatief van de VBBN groep Groningen een 38 pagina's tellend rapport met de optimistische titel 'Verbetering van de bijenhouderij in de provincie Groningen'. Aan de totstandkoming ervan werkten zo'n 10 instanties mee, waaronder de Provincie Groningen, de Vereniging Groninger Gemeenten, het NLTO, Staatsbosbeheer en de VBBN. Uitgangspunt waren de resultaten van een enquête gehouden onder de bijenhouders van de VBBN groep Groningen. De geleidelijke terugloop van de bijenhouderij in met name Groningen tussen 1990 en 1999 met bijna 25% was de aanleiding voor deze enquête. 60% Van de Groninger imkers nam aan dit onderzoek dat uit 24 vragen bestond, deel. Uit de antwoorden bleek dat de voornaamste oorzaak van de teruggang van de Groninger imkerij gezocht moet worden in het gebrek aan mogelijkheden voor het winnen van honing.

Wie de oorzaak weet kent de oplossing: verbetering dus van de drachtmogelijkheden in de provincie Groningen voor bijenvolken. Zo simpel is dat!

Niet eenvoudig

Maar zo simpel is zo simpel niet. Verbetering van de drachtmogelijkheden heeft te maken met aanplant-beleid, met snoeiwerkzaamheden, met waterkant- en bermbeheer. En niet te vergeten met inzaai van akkerranden en met braaklegging. En zodoende heb je met allerlei instanties en overheden te maken, want deze instantie gaat over dit en die over dat. Je mag al blij zijn als je ze allemaal om één tafel krijgt. Dat is de VBBN groep Groningen kennelijk gelukt.

En wat doe je dan na veel gepraat? Een lijst van aanbevelingen maken. Voor een beter begrip en wellicht ook als voorbeeld ter navolging volgen hier de 12 aanbevelingen:

1. Het is dringend gewenst dat de provincie, gemeenten en landschapsarchitecten bij de ontwikkeling van nieuwe woon- en recreatiegebieden rekening houden met de voedselbehoeftes, woonbehoeftes van insecten.
2. De provincie zou als landschapsbeheerder het ecologisch beheer van kruidachtig en houtachtig groen moeten stimuleren door aanbevelingen, door wet- en regelgeving, door hiervoor een subsidie/premie beschikbaar te stellen.
3. Het lijkt noodzakelijk bestaande leefgebieden van

insecten te verbeteren door de beschikbaarheid van opeenvolgende voedselbronnen te vergroten. Het is dan ook dringend gewenst dat er een onderzoek plaatsvindt naar alternatieven.

4. Het is noodzakelijk dat veel gemeenten en waterschappen een verandering aanbrengen in hun denken over en het daadwerkelijk beheer van bossen, singels, ruigten en bermbeheer, met name over maaien en snoeien.

5. Het is noodzakelijk, om verwarring en misverstanden te voorkomen, dat provincie en gemeenten hun wegenverkeersreglementen ten opzichte van het plaatsen van bijenkasten langs openbare wegen op elkaar afstemmen en in overeenstemming brengen met een realistische uitvoering.

6. De provincie zou het natuurbeheer in de landbouw kunnen bevorderen door premies beschikbaar te stellen voor het niet spuiten van akkerranden en weilanden en voor het inzaaien van natuurmengsels langs akkerranden die voedsel leveren voor vele bloem-bezoekende insecten en dieren in het algemeen.

7. De provincie zou de natuurbraakregeling voor de Groninger landbouwers aantrekkelijker kunnen maken door subsidiëring van het inzaaien van mengsels die zowel geschikt zijn als biotoopverbetering voor insecten als voor de groenbemesting.

8. Het lijkt zeer gewenst dat de NLTO bij haar achterban een voorlichtingscampagne start over het nut van wilde insecten en honingbijen in de landbouw en dat zij in overleg treedt met de plaatselijke imkers (organisaties) over het plaatsen van bijenvolken bij monoculturen, zodat overbezetting wordt voorkomen.

9. Er is onderzoek nodig om aan te kunnen tonen of er daadwerkelijk een gebrek aan bijenvolken is voor de bestuiving in de fruitteelt en glastuinbouw in de provincie Groningen, zoals uit de enquête naar voren komt.

10. Een onderzoek naar het effect van het niet meer aanwezig zijn van een adequate populatie van bestuivers voor de (alternatieve) landbouwgewassen lijkt voor het bepalen van een toekomstbeeld voor de noordelijke land- en tuinbouw zeer gewest.

11. Het is dringend gewenst dat gemeenten in goed overleg met de plaatselijke imkerorganisatie(s) meerdere mogelijkheden voor het plaatsen van bijenkasten proberen te realiseren in belang van zowel de plaatselijke bijenhouders als in het belang van een goede bestuiving van planten als besdragende

heester in het particulier groen en in het grootschalig groen.

12. Het is noodzaak dat de landelijke VBBN, in samenwerking met de groepen/subverenigingen, een landelijke campagne start om het nut voor mens, plant en dier van honingbijen en de in het wild levende insecten onder de aandacht te brengen van politieke ambtsdragers, het brede publiek en degenen die beroepshalve met bijen en andere insecten te maken hebben.

De VBBN zou in haar verenigingsactiviteiten een korte cursus over bestuiving moeten opnemen, afgestemd op de regionale omstandigheden.

Je kunt zien dat iedereen overtuigd is van de noodzaak het e.e.a. voor zijn rekening te nemen. De

164 termen liegen er in ieder geval niet om: het is dringend gewenst; men zou moeten; het is noodzakelijk; het lijkt gewenst; onderzoek is nodig. Men is kennelijk met de beste bedoelingen uiteengegaan. In 1999.

Burger tegenover overheid

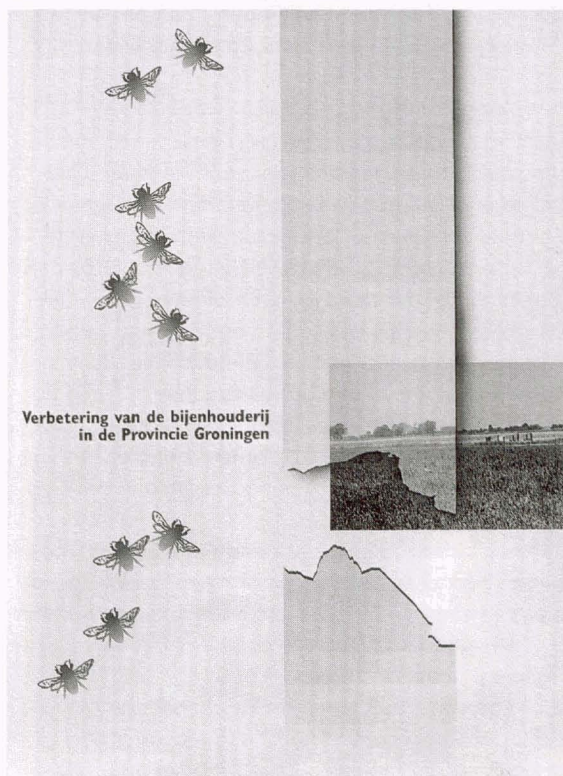
Maar wat zijn na twee jaar nu de resultaten van die beste bedoelingen? Lammert Sligter, de samensteller van het rapport, zegt desgevraagd met het rapport flink aan de gang geweest te zijn en nog in de slag te zijn, maar tot nu toe eigenlijk weinig bereikt te hebben. De Provincie Groningen - vaak vermeld in de aanbevelingen - laat het grotendeels afweten. De gemeenten in Groningen laten over het algemeen hun oren meer hangen naar de projectontwikkelaars en landschapsarchitecten dan naar mensen die het milieu ter harte gaat. Met het LNTO werden en worden goede zaken gedaan betreffende voorlichting over het nut van insecten en honingbijen in de landbouw. Maar als de landelijke overheid het tot nu toe redelijk goed functionerend braakleggingsproject torpedeert door de subsidies in te trekken doe je toch eigenlijk eerder een stap terug. Ook de VBBN laat het erbij zitten. Van de aanbeveling aan haar gericht een landelijke campagne te starten om het nut van de honingbij en de bestuivende insecten onder de aandacht te brengen van politieke ambtsdragers en het brede publiek is tot nu toe althans zo goed als niets terecht gekomen. Al met al een triest verloop van een goed rapport met dito aanbevelingen.

Reacties uit het veld

De boer op dus. Om te beginnen gebeld met de woordvoester van de VBBN: mevr. Catherine Reker. Zij laat weten dat vergeleken met herstel, instandhouding en uitbreiding van dracht voor o.a. honing-

bijen, biotoopverbetering op grote schaal, zoals in de provincie Groningen, een zaak van lange adem is. Daar zijn contacten voor nodig met autoriteiten op provinciaal en nationaal niveau uit vnl. de landbouwsector, die zeker op dit moment (maart '01) de handen vol heeft aan BSE en MKZ.

Aan de aanbeveling een cursus over bestuiving op te nemen in haar verenigingsactiviteiten is door de VBBN althans tot nu toe niet voldaan. (Het doekje voor het bloeden kan wellicht op dit moment gevonden worden in het onlangs verschijnen van het nieuwe boek van Lei Hensels 'Bestuiving door honingbijen'. Aan de uitgave ervan hebben de 5 bijenhouderorganisaties meegewerkt). Op mijn vraag aan de woordvoerder van de Vereniging Groninger Gemeenten wat er was terecht gekomen van de aanbevelingen aan het adres van de gemeenten, was het antwoord dat het rapport onder autoriteit van de Provincie was tot stand gekomen. En dat de VGG de informatie uit het rapport had doorgesluisd naar de verschillende gemeenten. Verder viel er wat hem betrof weinig te zeggen over de realisering van de vier aanbevelingen aan het adres van de Groninger gemeenten, inhoudende: het maaien (van bermen) en

Verbetering van de bijenhouderij in de Provincie Groningen

De gemeenten in Groningen laten over het algemeen hun oren meer hangen naar de projectontwikkelaars en landschapsarchitecten dan naar mensen die het milieu ter harte gaat.

snoeien op een insectenvriendelijke wijze, het rekening houden met voedsel- en woonbehoeftes van bestuivende insecten in het algemeen en overleg over het plaatsen van bijenvolken binnen de gemeentegrenzen en langs openbare wegen.

Braaklegging

Naar aanleiding van Sligters opmerking over de torpedering van het braakleggingsproject weet dhr. Dirk de Boer van de Dienst Landelijk Gebied Groningen te melden dat het natuurbraakproject (inzaai met een natuurmengsel) inderdaad geschrapt werd. Er deden destijds 325 boeren in Groningen aan mee, maar dat was de staatssecretaris kennelijk te min. Over het intrekken van deze vorm van braaklegging is nogal wat commotie geweest. Die heeft ertoe geleid dat het ministerie van haar besluit tot intrekking is teruggekomen. Het natuurbraakproject is nu dus weer in ere hersteld. De provincie Groningen doet er nog een kleine subsidie bij als het gewas de winter door blijft staan. Met de natuurbraak zijn de bijen dus wel geholpen, al valt daarbij de winterperiode voor hen vanzelfsprekend weg. Veel meer valt er volgens Dirk de Boer in de braaklegging voor de bijen eigenlijk niet te halen.

Met betrekking tot het Groninger rapport kom ik bij de Provincie aanvankelijk niet veel verder dan wat er al aan mooie dingen geschreven werd door Mevr. R. Jansen, lid van Gedeputeerde Staten, in het voorwoord van het rapport. Dat er nl. in de jaren '97 en '98 diverse projecten zijn opgestart, die betrekking hebben op verbetering van de akkerbiotoop t.b.v. de akker- en weidevogels, vergroting van de soorten rijkdom van planten en dieren in slootkanten, wegbermen, oude dijken e.d. Diverse maatregelen op dit terrein liggen ook in het verlengde van de wensen uit de bijenhouderij. Met enige trots wordt vermeld dat men ook vanuit de Provincie het schrappen van het natuurbraakproject heeft weten ongedaan te maken. Maar daar blijft het dan ook bij. Van de specifieke wens van de bijenhouderij om het plaatsen van kasten langs openbare wegen te coördineren met de verschillende gemeenten, heeft men wel gehoord, maar of daar enige realisering aan gegeven is, kan men niet zeggen.

In de onderste bureaula ...

Tja ... wat zeg je daar nou van? Een goed rapport blijft een goed rapport. Je moet het dan ook blijven koesteren. Nooit kinderen met badwater wegwerpen. Wat er aan ontbreekt - of liever: ontbrak - is m.i. een strak plan van uitvoering van de aanbevelingen: door

wie wordt er wat op welk moment en waar metterdaad uitgevoerd. En dat plan van uitvoering had vergezeld moeten gaan van een overzicht met evaluatiemomenten.

Van dat voornemen was overigens wel degelijk sprake, maar de Provincie en de VGG onttrokken zich daar gaandeweg aan, aldus Sligter. Er schijnt wel een keer geëvalueerd te zijn maar van het hoe en het wat waren mijn informanten althans niet op de hoogte. En verder? Aan natuur en milieu wordt in en door de provincie Groningen wel degelijk aandacht besteed. Diverse projecten waarvan ook de imkerij profijt kan hebben zijn gestart en lopen ook; het braakleggingsproject is tenslotte behouden en dat is heel wat. Maar ... het aantal bijenhouders is gedurende de laatste jaren in Groningen met 25% gedaald. De belangrijkste oorzaak van deze terugval is - zoals we al zagen - het gebrek aan mogelijkheden voor het winnen van honing. Er is dus te weinig dracht. En in het kielzog daarvan: er is een tekort aan goede standplaatsen voor bijenkasten in de stedelijke gebieden. Als je daarnaar bij de verschillende (bij dit rapport betrokken) instanties vraagt, krijg je een verontschuldigend of ontwijkend antwoord. Ze doen al zoveel, maar van bijen is men eigenlijk niet zo op de hoogte.

Het vervolg

Een verloren zaak? Volgens Lammert Sligter niet. De strijd voor de verbetering van de bijenhouderij moet doorgaan. Is het niet in (nauwe) samenwerking met de Provincie, de gemeenten en andere overheidsinstellingen dan maar door activering en inschakeling van het grote publiek, dat op alle mogelijke wijzen het belang van wat er nog rest aan biodiverse natuur moet ingehamerd krijgen.

Zonder bestuivende insecten in het algemeen en de honingbij in het bijzonder zal er immers van het Groninger landschap zoals we dat nu kennen, op den duur weinig meer over zijn. En dan is de rest van Nederland aan de beurt.

Nieuwe datum ALV VBBN

De Algemene Ledenvergadering van de VBBN zal worden gehouden op zaterdag 29 september a.s. In een volgend nummer leest u hierover meer.